

Összehasonlítva ezeket az adatokat, úgy találjuk, hogy a háromféle kéreg közül csersavban a vörösfenyőé a leggazdagabb, mely bizonyára eddig is csak azért nem használtatott kiterjedtebb mértékben cserzésre, mert e fanem ritkán fordul elő erdeinkben. Utána következik a luczfenyő, s ezután a jegenyefenyő, mely a legszegényebb kérgű, de még mindig elég csersavval bír, hogy az iparban figyelemre találjon.

Kitűnik továbbá, hogy a vörös- és jegenyefenyőnél, minél fennebról vétetik a kéreg, annál jobb, míg a luczfenyő fenn és alant egyenlő jó cserzőanyagokat szolgáltat.

Az erdők urai.

Közli: Maderspach Viktor.

Az „All the round“ című angol szépirodalmi lapban a fennebbi cím alatt egy érdekes cikk jelent meg, melyben egy utazó igen megkapó alakban írja le azon benyomást, melyet rá a világ legszebb és legnagyobb fáí gyakoroltak.

Három hó mult el, három gyönyörteljes hónap — mondja az utazó — mióta szerencsecsillagom Californiába vezetett és megengedte, hogy azonnal kirándulhassak a Sierra Nevadába, fölváltva gyönyörködni erdeiben, hegyeiben és csodaszép vízéseiben.

Mindenik valódi öröm forrása volt rám nézve, de talán legélvezetesebb napjaim azok voltak, melyeket a Sequoia-állabokban töltöttem, e legnagyobbyszerű erdő szívében, melyet képzelni lehet. Új élvezet volt az rám nézve, mert láttam a nagy californiai fákat, körüljártam óriás törzsüket, betekinttettem barlangszerű oduikba és tisztelegtem előttük, mint a hogy a valódi faimádóhoz illik. Gyönyörűek, nagyszerűek! De a mi a szépséget illeti, ebben már nem ők az elsők és soha sem fognak elcsábítani régi vonzalmam tárgyától, a himalayai dicső deodora erdőktől.

Ha csak a nagyság jönne tekintetbe, tagadhatatlan, a Sequoia-erdőké lenne az elsőség, mert számos fát láttam itt, melyek legalább háromszor nagyobbak voltak, mint a legnagyobb deodora a chinai czedrus sűrűben; de a mi a simmetriát és bájt illeti, és azt az exquisit harmonikus körvonalat, melyek az „Isten adta“ Himala-czedrusnak sajátjai: ezeket a tulajdonságokat már nem lehet fölülmulni. Messze kinyuló, csavart karjai, bársony rétegű levelei, megrakva halványzöld tobozokkal, hatalmas zöld gulát hordozó nagy vörös törzse sokkal fenségebb külsőt kölcsönöznek neki, mint a minővel bármely óriás bir.

A Sequoia nem bájos; oly gigantikus, hogy mintegy nyomva érzi magát az ember általa.

De mindezt csak mellékesen említem. Megszoktam már, hogy minden darab föld, melyet meglátogatok, egy-egy részt foglal el régi vonzalmamból. De az első hely szivemben mindig a deodora erdőké marad. Napsugár sehol sem oly játszi, mint az, mely ágai közé lopózik; az égboltozat sem oly kék, és jégcsúcs sincs oly fényes, mint azok, melyek itt ég felé merednek. Ezért biztos vagyok benne, hogy a nyomorult Digger-indusok, kik amott laknak, soha sem fognak úgy érdekelni, mint a vad Himalaya hegylakosai, a Paharik, kik kis czedrusfából faragott templomban gyűlnek össze, a nagy erdő szent csendjében, hogy meghozzák sajátos áldozataikat és eltánczolják mystikus proccessióikat.

Na de azért az ujonnan feltalált gyönyör dicsőségéről is lehet éneket mondani, mert igazat szólva, a Sierrák erdei is oly sajátos szépségekkel birnak, hogy ezeken bájos tölteni, azon bámulatos változatosságban szép lúcz-, erdei fenyő- és czedrusokban, melyekből alkotva vannak.

A fehér és vörös fenyő, a Douglas, czukor- és szurokfenyő legbövebben fordulnak elő; s vagy egyenként vagy

meghatóan festői ligetekké egyesülten vannak az egész hegységben elszórva. — De a nagy fák csak bizonyos kedvező helyeken találhatók, melyek jól vannak védve és hóvizzel táplált folyók által öntöztetnek, átlag véve 5—6 ezer láb magasságban a tenger színe felett. Nyolcz különféle tenyészhely fedeztetett fel, mindegyik gazdag, mély televényes talajban, mely szétmállott grániton fekszik. Széles ürek vannak a főtenyészhelyek közt és megfigyeltetett, hogy ezek mindég a régi jégármok nyomán fekszenek, hol az elmállott szikla és törmelék felhalmozása képezte az első talajt, mely idők folytán gazdag, mély és termékeny lett. Hihető, hogy ezen facsoportok már az ember fellépése előtt léteztek. Egy 23 láb átmérővel bíró közép nagyságu törzsön, melynek évgyűrűi levágás után három egyén által külön-külön megolvastattak, 2125, egész 2147 évgyűrűt találtak, és ez a fa valószínűleg csak félannyi évet számlált, mint nagy rokonai.

Másrészt, némelyek a legnagyobb példányok közt ledöntve hevernek a földön, és a gödrökben, melyek gyökereik által lezuhanások alkalmával képzettettek, hatalmas fák nőttek fel bizonyosságául annak, hogy a kidőlt óriások már legalább ezer év óta a földre estek, mégis, részben a talajba leágyalva, és nedves erdőtől körülvéve, el nem pusztulható fajok oly egészséges mintha most vágattak volna le. Ugy látszik, a sequoia meg nem számolható időszakokon át feket a nedves talajon, anélkül, hogy az ényészetnek nyoma is észrevehető volna rajta, a déli lelhelyeken azonban találhatók kidőlt fák, melyek már majdnem tökéletesen elkorhadtak, bizonyítván, hogy már meg nem becsülhető idők óta ledőltek.

Muir ur nagy szorgalommal megolvasta egy kidőlt fa évgyűrűit, mely a föld felett négy láb magasságban keresztül fűrészeltetett. Ő a törzsöt a kérgen belül mérte (mely körülbelül 18 hüvelyk vastag), és úgy találta, hogy körvonala 107 láb.

A törzs külső részén a fa oly tömött, hogy negyven évgyűrűt olvasott egy hüvelyk vastagságban. A középső gyűrűk kétszer oly szélesek voltak, e hatalmas agastyán kora tehát nagy valószínűséggel 3.500 évre is tehető.

Hány évet számlálhatott tehát az az óriás King Rivers-Groveben, melynek, ha ugyan ezen módon a héján kívül mérték meg törzsét, 124 láb volt a körvonala.

A legnagyobb Sequoia, melyet láttam a South-Groveban, Calaveras közelében, áll. Körmérete 120 láb; de mielőtt hozzá érkeztünk, annyi óriásfa mellett haladtunk el, hogy szemünk képtelen volt valódi nagyságukat megítélni. Talán a leghelyesebb eljárás volna, hosszát és vastagságát egy zsinórral megmérni, és azt azután egy angol gyepen kiczövekelni. Akkor összelehetne hasonlítani méreteit a legközelebbi tölgygyel vagy szilfával, s így helyes fogalmat nyerhetnénk a nagy külömbiségről is.

A legnagyobb fa Calaveras Groveban: az erdők apja; de sajnos, kidőlve hever, és valószínű, hogy már századok óta nyugszik. Kerülete közel tövéhez 110 láb, hosszúsága pedig 450 lábra becsültetik, ámbar egyrésze eltűnt. A legmagasabb egyed, mely most még Calaverasban fennáll, 325 láb hosszú, és a száz Sequoia közül, melyek ezen csoportban helyet foglalnak, 25 magasabb 250 lábnál, és 4 túlhaladja a 300 lábat.

California óriásai mindenesetre megfogják tartani fenségüket a világ erdeivel szemben, mint azoknak legvaskosabb oszlopai, de magasságban az elsőséget az ausztráliai Eucalyptusoknak kénytelenek átengedni. Watts River völgyében, Victoriában, számos kidőlt fát mértek meg, és úgy találták, hogy azok 350 lábnál mind hosszabbak. Egy hatalmas óriás esésében egy mély kimosást hidalt át, s bár lezuhanás közben eltört, azon része, mely sértetlen maradt, még mindig 435 láb hosszú

volt, körmérete pedig a törésnél 9 láb, úgy, hogy a fa fel-találója egész hosszását 500 lábra becsüli. A gyökerek felett öt láb magasságban, körmérete 54 láb.

Mount-Wellingtonban egy más Gum-fa találtatott, melynek 3 láb magasságban 102 láb körmérete van. Magassága az erdő sűrűsége miatt nem volt megbecsülhető. De legközelebbi szomszédja, melynek körmérete 90 láb vala, 300 láb magasnak találtatott.

Dandenoug kerületben, Victoriában, egy Eucalyptus amygdalya gondosan megméretett, és 430 láb magasnak találtatott. 380 láb magasságban bocsátja ki az első ágakat; körmérete 60 láb. Tasmania is produkál egyes Eucalyptusokat, a melyek 350 láb magasak, és 200 láb magasságra emelkednek, míg ágakat képeznek. Hobbart Town közelében egynek 86 láb a körmérete, és még tíz évvel ezelőtt 300 lábnyira emelkedett; most csak rom.

A mi a magasságot illeti az elsőbbség tehát a hitvány kinézésű Eucalyptusé, mely rongyos és foszlányos szürke héjával soha sem versenyezhet a fenséges czédrusokkal; ezeknek aranyos veres törzsei úgy emelkednek a magasba, mint a sugár márványoszlopok valamely tágas székesegyházban.

Calaverasban van egy erdőrész, mely igen jó alkalmat nyújt erre az összehasonlításra. Egy helyről husz ilyen vörös oszlopot láthattam. Azok színe, a melyekre a nap sütött, világos, fényes, sima volt; mások a világosság ellenében megtekintve, sötét gesztenyeszint mutattak, mint a porphyr. Keverve ezekkel kisebb törzsek voltak, szürke, vörös vagy sárga színnel, külön-féle fenyőfajokból, melyek a természet e nagy, napsütötte templomának mellékszárnyaiban csoportosultak.

Ilyen bámulatos oszlopok előtt, szeretett hymalayai deodráim természetesen eltörpülnek, mert alig hiszem, hogy egyet is láttam volna, mely a 40 láb körvonalat túlhaladná; még

a dicső kunai erdőben sem, melynek egyik csoportja elmémbe örökké a fabirodalom legnemesebb típusaként fog megmaradni. E csoport szerencsésen meg van védve a kegyetlen fejsze elől, mely különben minden oldalról annyi pusztítást visz véghez, azon kis czédrusfa templom által, mely árnyékában fészkel, és mely bizonyítéka annak, hogy az egyszerű hegylakosok ezen csoportot különösen tisztelik, mint az „Isten fát“, a miknek nevezik.

Ezen szent czédrus neve, a deodár, akár a sanscrit déva-, akár a latin deus-ból származik, az isten fájának jelöli ezen tekintélyes czédrust. Ők a szent Shástrakban Dévadará, Dévadaru neveztetnek, mely nevek jelenleg is még használatban vannak a Paharik közt. A második szótag különfélekép kiejtve, mint: da, vagy do, dara, daru, annyit jelent mint: az adomány, a házastárs, az erdő, de egyformán kifejezik a fa szentségét. A czédrus ugylátszik minden országban, különösen tiszteltetett. A héber költő isten fáiként dicsőíti a Libanon czédrusait, és itt a Sierra Nevadában, az indián azt hiszi, hogy a többi fa mind nő, de a nagy fákat maga a nagy szellem ültette.

Nem tudtam kipuhatolni vajjon az ilyen fák elnevezésében ki van-e fejezve ezen eszme? De a név, mely alatt a művelt világ előtt ismerve vannak, egy fél vérű Cherokee indián neve, Sequoyah, ki magát az által tüntette ki, hogy törzse számára áfbabetet és írásnyelvet fedezett fel. Nagyon élmés áfbabet volt ez, mely 86 jellel ugyanannyi szótagot jelzett, és annyira megfelel céljának, hogy az indiánok azt általán használták, mielőtt még a fehér emberek arról hallottak is volna. Később a hittérítők is használták nyomtatványaikban ezen írást, és mai nap is alkalmazva van az indiánok közt.

Midőn Endlicher, a híres fűvész, a bájos veresfa-czédrusok számára egy alkalmas nevet kereset, Sequoyah emlékét tisztelte meg azzal, hogy nevét örök időkre összekötötte ezen

örökzöld erdőkkel, melyek a Coast-Range (parti hegysor) oldalait diszítik: Sequoia semper virensnek nevezve őket. Mikor később ugyanezen faj a Sierrákban is felfedeztetett, ezek is ugyanezen családnévvel neveztettek. Nem szép, hogy ezen fákat sokan még most is Wellingtoniáknak nevezik.

Okaim vannak feltenni, hogy a világ erdeiben ritkán fordul elő az az eset, hogy két nagy testvér oly szigoruan felosztotta volna a lakhelyet, mint e kettő, melyek közül mindegyik szorosan saját területére szorítkozik, úgy, hogy a Semper virens külön az alsóbb Coast-Range-, a Gigantea pedig csakis a Sierra Nevadában uralkodik. Kivéve azon néhány vörös fát, melyek Oregonban találtattak, a Sequoia kizárólagosan californiai fa, mivel másutt sehol sem fordul elő; és valóban eddig csak 8 különböző csoportban találtattak, melyek közt Calaveras a legészakibb. Ez a csoport a legkisebb magasságban fordul elő; csak 4.759 láb magasságban fekszik a tenger színe felett; ellenben a déli állabok, a nagy Tule és Kaweah erdőkben, körülbelül 7.000 láb magasságot érnek el.

A vörös fa csakis a Pacific tenger ködének befolyása alatt tenyészik. A hideg köd, mely a Coast-Rangen felvonul, látszólag lényegesen szükséges ezen szép fa vitor tenyésztéhez, ugylátszik ez adja meg gazdag zöld levelezetének az üde szint. A vörösfá erdő talán a legtekintélyesebb kinézésű a világon, részint azért, mert ritkán van keverve más fajokkal, főkép pedig, mert törzsei oly ritkán állanak, hogy minden példány érvényre juttathatja értékét. Azonban a nagy erdőben szép fahéjszinű törzseik ezer számra állanak egymás mellett, mint ugyanannyi hibátlan egyenes pillér, csúcsaikat közös sötétzöld mennyezetbe rejtve.

Átlagban körméretük 25 és 36 láb között váltakozik, de egyeseken 80 egész 100 lábat is le lehet mérni; magas-

ságuk 200—300 láb, de találtak olyat is, mely — mint egy hatalmas torony — 344 láb hosszú vala. Nagyságban tehát nem igen állanak a Gigantéa mögött.

Egy redowod-csoport, a San-José és Santa-Cruz közti uton, csinos fogadóvá alakíttatott át. Kinézéséről egy vidéki lapban a következő leírást találjuk:

Képzeljünk magunknak tiz roppant fát, melyek egymástól csak egynéhány láb távolságban állanak, és mindannyian odvasak. A legnagyobb közülök 65 láb vastag; ez a nappali szoba. Körülötte kert terül el, virágokkal és örökzölddel. A fogadó-szoba redwood-, örökzöld- és madronaágakból van alkotva. Hálósobául kilencz nagy üres fa szolgál, kimeszelve vagy tapetirozva, ugyanolyan formájú ajtókkal, mint a minő a faodú nyílása. Egy ledölt törzsben végül — a könyvtárban — az irodalom foglal helyet.

Még ennél is megkapóbb egy californiai lapban annak a vasuti hidnak a leírása, mely Sonoma grófságban van. Chyper-Mill és Stewart-Point közt, hol a vasut egy mély beszakadáson halad át, a fák egyenlő magasságban le vannak fűrészelve, s ezen élőoszlopokra faragatlan gerendák vannak fektetve. Az árok közepében két 75 láb magasságban levágott hatalmas vörösfá tartja a vasutat, melyen a gerendákkal nehezen megrakott vagonok biztosan haladnak át.

E használati mód egészen összehangzik a környezettel, s a gerendákkal rakott szekerek világos jelei a botrányos pusztításnak, mely itt foly. Nagykiterjedésű pompás erdők vágatnak le minden kitelhető erővel, mert a fakereskedők azokban nem látnak egyebet mint ezer és ezer köbláb haszonfát, melyből, mielőbb talpfát és zsindelyt kell készíteni.

A vörösfá több okoknál fogva különösen nagy becsben áll előttük. Egy fa sem hasad oly egyenesen és tisztán, mint ez, egy sem rothad oly lassan, és egy sem ég oly nehezen,

mi nagyon lényeges előny oly országban, hol a házak nagyobb-részt fából épülnek. Könnyen megérthető tehát, ha szerfelett nagy a kereslet utána, s ha nagykiterjedésű területek, melyek még nem régeből őserdőkkel voltak borítva, most teljesen le vannak tarolva.

Gyakori eset ez, különösen San-Francisco közelében, hol a Coast-Range, a 49-ki aranyfelfedezés előtt, még szép vörösfá-erdőkkel volt benőve, melyek most tökéletesen eltűntek, s a pusztítók messze dél- és észak felé folytatják dűlásaikat, különösen a folyók mentén, melyek a fa kihozatalát a tengerhez megkönnyítik.

Számos nemes törzs zuhant már így le a meredek hegy-oldalokon a mélységbe, hogy ott darabokra zúzott tagjai csúsztatókra hozassanak, s innen a folyóig haladva, a legközelebbi áradattal a nagy farakodó hajókhoz jussanak, hogy azután a világkereskedelem zajában részt vegyenek.

Némelykor a tuláradt folyók egész nagy törzseket sodornak a tengerbe s szállítanak el árjukkal a távoli szigetekre, kiváló öröme a benszülött lakósoknak, kik, mivel náluk az ily óriások ismeretlenek, megbecsülhetlen értékű ajándékként fogadják a tenger ezen adományait. Vancouver, midőn a Havay szigetcsoport legészakiabbát, „Kanait“ meglátogatta, egy 60 lábnaál hosszabb, igen szép canoet vett észre, mely egy tökéletes ép állapotban parthoz uszott amerikai fenyő törzsből volt készítve. A bennszülöttek egy ideig nem használták fel e törzset, reménykedve, hogy a dagály majd egy másikat is hoz, s ők oly kettős canoet készíthetnek, mely az egész szigetcsoport előtt irigység tárgyát fogja képezni. Reménységük teljesülésére azonban hiában vártak. És elég sajnós, nem csak a veres fa szenved a fakereskedők fejszéje alatt; ezeknek minden fa egyformán kedves, melyből dollárt lehet csinálni. Szomorú különösen, hogy a nyolcz Sequoya-csoport közül,

mely eddig fölfedezettett, csak a Mariposa állab az, mely a kormány által tilalom alá tétetett, és mint nemzeti park reszerváltatott. A többi a pénzsovár vandalog kegyére van bizva, kiknek egész tevékenysége a szüzerdők kiirtásában összpontosul.

Jelenleg a kis Calaveras-csoport még biztonságban van, mert birtokosa belátta, hogy mint a tyuk, mely idővel aranyat tojik, érdemes az ápolásra. De hát ennek jövője is csak személyes akarattól függ, mert nincs állami rendelkezések által védve.

A Mariposa nemzeti park két külön csoportból áll; az alsó egy fedett völgyben van; a felső, mint neve is jelenti, magasabban fekszik, 6.500 lábra a tenger színe felett. Itt volt legelőször alkalmam a Sequoya előtt tisztelegni. Néhány barátom társaságában az éjt egy rauch-ben töltöttük, mely azóta nyaraló fogadóvá változott át.

A kora reggel már nyeregben talált, s megkezdjük utunkat különösen biztos járású pony-inkon a hegyen felfelé. A kiindulási pontul szolgáló háztól kezdve közel 2500 lábat haladtunk fölfelé, de az ut sehol sem volt meredek, s egész hosszában szép erdőkön vezetett át, melyekben minden következő fenyőcsoport kecsesebb volt az előbbinél.

Hanem, a mint vissza emlékszem, abban mindnyájan megegyeztünk, hogy a szépség királynéja ezen erdőkben, a czukoírfenyő (*Picus Lambertiana*), melynek magas, gula alakú oszlopa s tökéletesen szép hajlásu görbe vonalat képező karcsu ágai valóban elbájoló képet nyujtanak. Utána sorakozik a tömjén-czédrus (*Libocedrus decurrens*) gazdag barna héjával és aranyzöld leveleivel. Fiatal példányai földig bokrosak, alsó ágaik lefelé hajolnak, a csucshoz közelebb állók égfelé merednek s az egész fa tökéletes, szép zöld színű, gulát képez. Az öregebb fák nagy szegletes ágakat eresztenek,

melyekről hosszú kárpitokban — mint megannyi megtestesült napsugár — aranyos moszatok csüngnek le.

A mint fokozatosan emelkedve a felsőbb régiók conifera-csoportjaihoz jutottunk, a fák mintha magasságban nőttek volna, úgy hogy lassanként egészen megszokta szemünk e látványt, s mire valóban elértük a nagy fák állabait, alig hittük el, hogy az óriások közelében állunk. Csak alkalmilag, ha egy-egy körülbelől 80 láb körmérettel és 250 láb magassággal bíró colossalis pillér alatt megállóttunk, és azt a többi fakkal vagy saját törpe magunkkal összehasonlítottuk, tűntek fel szembeszökőleg annak giganticus méretei.

Hódolattal, melyet az ősrégi kor kelt fel az emberben, tekintettünk fel az erdők ezen Methusalemeire s még inkább gyönyörködtünk a serdülő ifjuságon, mely maga is 500—600 éves lehetett, mintegy 30 láb körmérettel; a még fiatalabb fák, e körülbelől 100 éves gyermekek, még egészen megtartották elegáns növésükkal a kora ifjuság bájos formáit, bár ezek közül is legfeljebb a csecsemők birnak némi hasonlatsággal azokkal a fakkal, melyek az angol földet diszitik.

Valóban szivreható, látni azt a kárt, melyet a vigyázatlan bánásmód itt a tüzzel okozott. Alig van vén fa, mely sérülés nélkül menekült meg a pusztító elem elől, melyet nagyrészt az indiánusok idéztek fel, felgyújtván az almot, hogy a vadat felriasszák. A tűz a fák közé terjedve, heteken át senyved, míg valamely kedvező véletlen eloltja. Számos óriása az erdőnek dült így le és képez most félig a földbe temetve, valódi alagutat, melynek némelyikében két lovas egyén is keresztül lovagolhat egymás mellett. A „szürke óriás“ alatt állapodtunk meg, mely nevét igazán megérdemli, mivel körmérete 93 láb, kinézése pedig oly rokkant és megviselt, hogy egész valószínűséggel a legtisztesebbnek kell tartani az egész erdőben. Az összes sequoyak közt, melyeket láttam, ez a

legfestőibb alak, mert megtörte a merev symétriát, melynek jól nőtt és conservált testvérei szigoruan alávetették magukat; a helyett, hogy nagy barnaszínű oszlopot képezne, csúcsán egy kis bokrétával, saját útját követve, egynéhány nagy ágat növesztett, melyeknek mindegyike 6 láb átmérővel bir, mint a legszebb és legvastagabb ó-angol bükkfa.

Vén törzsébe akkora ür volt kiégetve, (azt hiszem, az indiánok konyhának használták), hogy fél tuczat lovunkat és öszvérünket nehézség nélkül istállóztuk belé. Sajátságos látványt nyujt egy ilyen megsebzett, odvas fa, mely belül tisztára ki van égetve, mig fent a nagy magasságban eleven zölddel koronázva, mintha semmi baj sem érte volna.

Emlitettem már, hogy ezen óriás fákat én nem tartom szépeknek, mert a törzsük semmiféle arányban sem áll az ágazattal. Ezt a benyomást azonban csak akkor érezzük, ha a fa egészen egyedül áll, a mi pedig ritkán tapasztalható. Rendesen nem látjuk a fát az erdőtől. Pompás vörös, sárga és ezüstsziürke pillérek vannak a sziena színű óriás oszlop körül csoportosítva, melyeknek sűrű zöld boltozata alig engedi észrevennünk, hogy az már más fákhöz tartozik, és hogy az a csekély mez, melylyel az óriás esetleg bir, (ha egyáltalában látható), egészen fenn van elhelyezve feje és válla számára.

Az aljfa szépségéről a legcsinosabb britt fenyőerdő sem adhat helyes fogalmat. A szép vörös avarfű ugyan itt nem ismeretes, s ennyiben kis szigetünk előnyben van. De másrészt ezek az erdők a legszebb moszatokkal vannak diszítve, melyek némely fának minden ágát több hüvelyk vastagon fedik, a legszebb sárgászöld színt mutatva. Ugyanaz a szín ez, melyet cziüromsárgának nevezünk, kevés chrommal keverve. Nem valami költői ugyan így a leírása e színek, de hatása a sötét erdőkben annál megkapóbb: olyan mint a fényes napsugár a borúban. Mindnyájan sárga ágakkal, czukorfenyő-tobozokkal,

melyek közel 15 hüvelyk hosszúak, és az óriás fák alig két hüvelykes piczi tobozaival megrakodva, érkeztünk vissza kirándulásunkból.

Látva a tobozok mennyiségét, mely minden ősszel le kell hogy hulljon, feltűnőknek kellett találnunk, hogy oly kevés a fiatal csemete a szülőfák körül. A gyakori tűz az oka, mely annyi kárt tesz ezekben az állabokban. Aránylag kevés fa sértetlen; vagy tövükön vannak megégetve, vagy valamelyik oldalukon, vagy mint a szegény szürke óriásnak, szívők ki van perzselve, fekete üregeket mutatva belsejükben, avagy kürtöket képezve, melyek néha a törzs félmagasságáig is felérnek. Ugy hiszem, az indiánok rendszeren bent az állabokban szoktak táborozni, mert a külső széleken kevésbé látható a tűz nyoma, s itt a fiatal példányok is elég gyakoriak.

Valaki fáradságot vett magának s a felső Mariposa-állabban megszámlálta és megmérte a törzsököket.

Az eredmény azt mutatta, hogy (a csecsemős óriásokat nem számítva) 365 oly sequoya van benne, mely három lábnál nagyobb körmérettel bír s ezek közül közel 125-nek több mint 40 láb a kerülete. Az alsó ligetben körülbelül félannyi törzs lehet. A felső ligetben szebben vannak csoportosítva a fák és sűrűbb csoportokat képeznek, anélkül, hogy köztük sok másféle fánem foglalna helyet.

A csoportok felfelé egy hegyi folyó mellett s lefelé egy másik mellett állanak, úgy hogy mindig a legszebb fák mellett foly a víz. A folyók tiszták, sebesek; egyik szikláról a másikra zuhanva haladnak át. Áprilisban még jéggel szegélyezve találtuk őket. Folyóinkat nem kísértük közelről, mert ebben a magasságban a hó még oly nagy volt, hogy az ösvényt egészen elfedte, s nekünk külön csapást kellett törnünk. Lehetetlen valami dicsőbbet képzelni, mint ezen erdőt hófátyola alatt.

A hó csillogó rétegekben feküdt a lehajlott ágakon, és néha könnyű pelyhek hullottak alá egy elvonuló felhőből. Minden csendes és ünnepélyes vala; a nagy zöld gulák még magasztosabban néztek ki, a mint a havazás félig elfedte őket; imitt-amott egy leégett, feketélő tuskó állott egyedül, mint kísértet vagy szörnyeteg. S ha a köd sűrűbb lett, minden megdöbbenő és ijesztő alak nagyobbbnak látszott; az egész erdő látszólag titokteljes szellemsereggé változott át, s a gőzők közt mint óriási kék kísértetek tűntek el és jelentek meg ismét az egyes tárgyak.

Többen társaságunkból már az alsó ligetből visszatértek, azon boldog öntudattal, hogy látták a nagy fákat és hogy el is mondhatják azt másoknak, mert hiába, igen sok világbaktatónál ez az egyedüli cél, ha a természet szépségeit bámulja. Így csak egynehányan értük el a felső világ csendjét.

A kaptató nagyon meredek, és a hó nagyon mély volt a lovaknak, miért is ezeket fákhöz kötöttük, és gyalog törekedtünk felfelé, érezvén, hogy a látvány szépsége kárpótolni fog a fáradságért.

Visszatérve, az olvadó hó szélén a sajátos californiai hóvirág (*Sarcodes sanguinea*) néhány virágát találtuk, guala- alakban összerakott égő veres harangokkal s piros levélkével, a jáczintéhoz hasonló husos törzsön, mely a földből egyenesen nő ki minden levél nélkül. Mi legalább nem láttunk az említett példányokon.

Legelső mariposai tartózkodásom óta még sokszor időztem ott, meleg verőfényes időben, midőn a nap a nagy veres törzsekre sütött, és a lég fenyő-gyanta és virág-illattal volt telve, e legjobb gyógyszerével a tulfeszített idegeknek.

Nem csoda, hogy azok, kik a nagy erdők szélén magányos fagunyhókban laknak, az egészség megtestesülését jelké-

pezik, mert minden lehelettel cyprus-, fenyő- és czedrus-illatot szívnak be.

A californiaiak nagyon jól ismerik, mily kellemes menhelye ez a kifáradt városi lakosoknak s ezért az ugynevezett „kitáborozás“ az egész államban ismeretes „institutio“, s annyit jelent, hogy a nyár folytán St.-Francisco és más városokból csapatoson indulnak ki a családok, hogy 4—6 héten át valódi czigányéletet folytassanak az erdőben. A konyha, ágynemű és gyermekek számára nagy társzekeret bérelnek; a sátrakat öszvérekre rakják; a felnőtt családtagok, remek erdei ruházatban, hatalmas lovakra ülnek s férfiak vegyesen nőkkel, kik mexicói nyergekben rendesen férfi módra ülnek, addig folytatják utjokat, míg valamely kedvező helyre érkeznek. Ha lehetséges, olyan tanyát választanak, a hol zöld legelő és friss víz van, még pedig nem szükségkép csendes víz, mert a hegyi folyók pompás pisztrángokban bővelkednek. Itt aztán sátrat ütnek, meggyújtják a tábori tüzeket s férfiak, nők és gyermekek osztozkodva vesznek részt a kedves házi munkában, s napot és éjet egyformán csendes örömek közt töltenek el e gyönyörű nyári éghajlat alatt, melyet egyetlen átvonuló eső sem zavar meg. Mire a szabadság hónapja így végét éri, eltűnnek a sápadt arcok is és friss és megerősödött állapotban tér vissza a család az egyhangú városi életbe, már előre is örvendve a jövő nyári táborozásnak.